

Tünnid ja vitsad

Pikki aastaid oli igasugune stalinliku ja hitlerliku režiimi sarnasuste üle arutamine absoluutselt keelatud teema. Isegi vähestes värvilistes sõjafilmitest ei tohtinud näidata fašistlikku lippu tema õiges s.o punases värvis. Seejärel, 80-ndate aastate lõpus, hakkasid ajaloolased ja ajakirjanikud sellega massiliselt tegelema: tuletati meelde ja loeti üles kõik sarnasused, leiti isegi ühine laul, mida ühel maal lauldi sõnadega „Vse võše, i võše, i võše“ ning teisel maal „Mein führer, mein führer, mein führer“...

Nüüd on õige aeg tuletada meelde ja arutada kahte suurt erinevust nende kahe totalitaarse despootia vahel.

Hitler tuli võimule natsionalistliku tõusulaine harjal (mille ta ise organiseeris). „Saksamaa üle kõige“ – see oli peamine loosung, mis Hitleri võimuletõusu teel mängis Lenini geniaalse loosungi „röövi röövitut“ rolli. Röövida omi, sakslasi, keelasid natsistid kategooriliselt. Nad püüdsid rahvust ühendada, samal ajal kui bolševikud olid huvitatud just sellest, et ässitada töölisi tööandjate vastu, soldateid ohvitseride vastu, sulaseid talupoegade vastu, kasakaid „muulaste“ vastu, vasakpoolseid parempoolsete vastu, parempoolseid vasakpoolsete vastu jne.

Sakslastel ei tulnud üle elada „kulakukstegemise“ ja miljonite inimeste „kahjuriteks“ kuulutamise kampaaniaid. Kogu totalitaarse diktatuuri funktsioneerimiseks vajalik massilise vihkamise laeng oli suunatud mitte riigi sisse, vaid väljaspoole – Saksamaa välisvaenlaste pihta. Resultaat ületas kõik ootused. Kuni sõja viimaste päevadeni välja oli saksa sõdur valmis valama oma verd „vaterlandi“ päästmise eest „bolševike asiaatlike ordude“ ja „Lääne juutliku plutokraatia palgasõdurite“ käest.

Sellel foonil näevad bolševismi ideoloogia ja praktika välja haruldase idiootsusena.

Tunnistades ühe uute ja uute sõdade (nii Euroopa kui ka maailmasõdade) möödapääsmatust (veelgi enam – nende soovitatav) kuulutasid „kõige inimlikum inimene - Lenin“ ja tema mõttekaaslased patriotismi ohtlikuks ja kahjulikuks väikekodanliku teadvuse jäänukiks ja kutsusid Esimese Maailmasõja ajal (mida ametlik propaganda tol ajal kutsus Teiseks Isamaasõjaks) üles vaenlase sõduritega vennastuma.

Pärast võimuhaaramist kaotasid bolševikud isegi oma armee nimest kõik meenutused mingist rahvuslikkusest. Armee ei olnud ei „Vene“, „Venemaa“ ega isegi „Nõukogude“ (nagu riiginimi). Armee nimetati töölis-talupoegade Punaarmee, sõdur muutus „punaarmelaseks“, kõiki vaenlasi nimetati „valgeteks“: valgepoolakad, valgesoomlased, valgehiinlased (!?)...

Leninit võis veel mõista. Veetes oma parimad aastad Pariisi ja Zürichi emigrantlikes kohvikutes, fanaatikute sektantide kitsas ringis, irdus ta vene elu reaalsustest ja uskus tõsiselt sellesse, et vene talumees läheb sõtta selle nimel, et „Grenadas maad talupoegadele anda“. Kuid seltsimees Stalin – printsipiit pragmatik ja külmavereline realist – kuidas tema sai sellisele teele eksida? Jah, muidugi, hiljem ta sai targemaks, ajas Kominterni laiali, tassis peidikutest välja „tsaarikindralite helged kujud“, Aleksander Nevski asendas „punanurkades“ Punaarmee loojat Lev Trotskit... Kuid kõik see oli hiljem. Aga sõjas on hilinemine surmavalt ohtlik.

Meie uuringu jaoks on veelgi olulisemaks teine erinevus bolševistliku ja fašistliku diktatuuri vahel.

Hitlerlik režiim püsis vael ja demagoogial. Ja terroril.

Stalini võim püsis ainult terroril. Mitte mingit demagoogiat (s.o peent, kavalat, meelituste ja pooltõdede segu koos parajalt doseeritud hüsteeriaga) ei esinenud Nõukogude Liidus 30-ndatel aastatel üldsegi. Kas saab siis, tõepoolest, kuulutada „kõrge kunsti“ demagoogiaks situatsiooni, kus piinatud, vaesustunud, sisseelatud kohtadelt väljaetatud inimestele kuulutati, et „elada on nüüd parem, elada on nüüd lõbusam“? Kas saab siis nimetada seltsimees Molotovi (kes pidas oma kuulajaid nähtavasti mälu kaotanud idiootideks) tobedat pomisemist „demagoogiaks“?

Ja see fundamentaalne erinevus võimutehnoloogias polnud sugugi juhuslik.

Nõukogude-Saksa sõja alguse momendiks oli Hitler täitnud suurema osa oma lubadustest. Stalin ja bolševikud petsid aga neid usaldanud lihtsameelseid praktiliselt igas asjas.

Hitler ühendas kõik sakslased ühte riiki, andis igale töölisele töö ja väärika palga, lõi muljetavaldava emaduse ja lapsepõlve sotsiaalse toetamise süsteemi, laiendas mitmekordselt Reichi territooriumi, juhtis saksa armee võidumarsini Pariisi triumfikaare all, ei solvanud mitte kedagi neist Saksamaa vana eliidi liikmetest, kes nõustusid uue võimuga koostööd tegema. Vaat sellepärast oligi Goebbelsi ametkonna töö väga lihtne: hitlerliku režiimi tegelikud saavutused üles puhuda ja taevani kiita. Aga gestaapo osaks jäi ainult nende vähearvuliste „tarkpeade“ isoleerimine, kes esitasid küsimuse – kui kaua püsib see „õhuloss“, mis oli püstitatud liivale ja orjastatud rahvaste verele?

Bolševikud täitsid ainult ühe oma paljudest lubadustest: lubasid juurteni välja juurida kõik „härrased“ – ja seda nad ka tegid. Kusjuures suure varuga. Kõiges ülejäänus oli pettus täielik.

Jagada ekspropriaatoritelt eksproprieeritud (lihtsamalt öeldes – kokkuröövitut vara) ei kavatsenud nad kellegagi. Vaatamata astronoomilistele summadele, mis saadi tsaariperekonna, aristokraatia, kiriku ja erakapitali vara röövimisega, oli suurema osa maailma rikkaima maa elanike reaalne elatustase sama kerjuslik, nagu see oli enne revolutsiooni.

Lubatud üleüldise võrdsuse asemel ilmus uus eliit, kes kerjaste ja inimsööjate maal lendas lennukitega, sõitis lakeeritud „Packarditega“, elas suurvürstide lossides, puhkas imperaatorlikel plaažidel, ühesõnaga – nautis elu ameerika miljonäride standardite kohaselt.

Lubadus paigutada tööliste pered elama barakkidest paleedesse lõppes sellega, et vähesed terveksjäänud lossid muudeti üleasustatud ja reostatud kommunaalühiselamuteks.

Lubadus anda „tehased töölistele“ lõppes sellega, et endised vabapalgalsed töölised muudeti pärisorjadeks, kellel polnud isegi õigust tehastest lahkuda ja töökohta vahetada. Nad pidid töötama kolmes vahetuses näruste krosside eest, kuid said „täisväärtusliku“ laagritähtaja pooletunnise hilinemise eest.

Mõisnike maad, mida talupojad hõivasid 1917. aastal, võeti nende käest ära. Koos higi ja vaevaga kogutud varanatukesega, koos vabadusega, aga paljudel ka koos eluga. Vaesus, milles elas Smolenski või Novgorodi kolhoosnik, vapustas saksa sõdureid, kes lihtsalt ei suutnud uskuda, et inimesed võivad Euroopas niimoodi elada.

Enamus vana Venemaa sõjaväelastest, inseneridest, ökonomistidest ja diplomaatidest, kes asusid vabatahtlikult bolševike teenistusse, ei elanud 1941. aasta juunini – nad lasti maha või hõõrutati laagritolmuks.

Missugune demagoogia suudaks asendada sellist pettust, sellist miljonite inimeste lootuste luhutamist?

Vaat sellepärast polnudki seltsimees Stalin demagoog, vaat sellepärast ei sõitnudki ta oma kolmekümneaastase võimulolekuaja jooksul ühtegi kolhoosi, ei külastanud ühtegi tehasetsehhi ega mänginud lastega ringmänge. Ta ei otsinud rahvamasside armastust ja vaevalt ta uskusi selle olemasolusse. Talle oli vaja ainult kuulekust – absoluutset ja mõtlematut – ja ta taotles seda ainukese talle teadaoleva ja käepärase meetodiga. Terroriga. Massilise ja kohutavalt julma terroriga. Ta oli veendunud, et üleüldine hirm ongi tema võimu alustala ja „põrguvärvad ei suuda seda ületada“.

See oligi tema elu peamine eksitus.

Mis siin rääkida – hirm karistuse ees on võimas vahend inimese psüühika ja käitumise mõjutamisel. Seda eitada on mõtetu. **Kuid veelgi absurdsem oli seltsimees Stalini lootus, et terroriga mahasurutud rahvast saab kutsuda üles Suurde Isamaasõtta.** Purjus kingsepa väheharitud poeg ei suutnudki lahendada vägagi keerulist ülesannet – määrata sunni ja hirmu õiget määra. Kogu eluks äraehmatatud stalinlikud kindralid osutusid lihtsalt professionaalselt kõlbmatuteks kindraliteks. Võimutippu tõstetud pätikari – ilma aut, ilma usuta, ilma häbi ja südametunnistusega – osutus täiesti kõlbmatuks raskeid juhtimisülesandeid lahendama.

Palju aastaid jagamatult ja kontrollimatult Venemaad valitsenud Stalin ei mõistnudki tarka vene vanasõna: „Kiil lüüakse välja kiiluga“. Wehrmachti poolt antud võimas löök hävitas vana hirmu uue hirmu poolt ja „tšekisti“ nagaan muutus kahvatuks ja kadus meelest kümnete tuhandete suurtükkide müri, tuhandete tankide roomikute laginas. Kõige peamine oli selles, et tont teab kuhu kadusid ka sõjalised, tsiviil, partei ja muud ülemused.

22. juuni hommikul osutus stalinlik nomenklatuur mitte kahe, vaid kolme tule vahel olevaks.

- Läänest tungisid peale hitlerlased, kes ei varjanud oma kavatsusi kommunistide suhtes.

- Idast, Kremlist ja Ljubjankalt, lendasid käsud, üks ähvardavam kui teine.

- Kõige arvukam vaenlane oli siinsamas kõrval – ja see arutu otsustavus, millega bolševikud kunagi põletasid kõik sillad enda ja petetud ning allaheidetud rahva vahel, pöördus nüüd nende vastu. Vaat seepärast tuligi nende naistel haarata viigipuuga lillepott ja põgeneda paanikas kuhu juhtub.

Ülemuste massilise põgenemise tagajärjed olid fataalsed. Iga süsteem läheb rivist välja juhtimiskeskuse hävimise järel. Iga armee kaotab ajutiselt (või alatiseks) lahinguvõime, kui ta jääb ilma komandöridest. Kuid meil ei olnud „iga“, vaid üsna spetsiifiline süsteem: süsteem, mis põhines terroril ja mida terroriga ka juhiti.

Koos jooksupannud ülemustega kadus ka hirm – ning Punaarmee, suur ja võimas, hakkas kiiresti ja tagasihoidmatult lagunema.

NAGU TÜNN, MILLELT ON VITSAD MAHA LÖÖDUD.